

Ачкасова С.А.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ»

Характерною рисою ринкової економіки є те, що кризові ситуації виникають на всіх стадіях життєвого циклу підприємства: у певні моменти воно може не давати прибуток або зазнавати збитки. Це короткострокові, епізодичні ситуації але вони можуть набувати затяжного характеру і закінчуватися банкрутством підприємства. Щоб цього не сталося, необхідно вчасно зрозуміти причини, внаслідок яких підприємство опинилося в кризі, і здійснити відповідні заходи для їх усунення. Не стійка кон'юнктура ринкового середовища вимагає постійного відслідковування та впровадження в менеджмент спеціальних антикризових заходів, як запоруки успішного функціонування підприємств. У зв'язку з цим питання організації на підприємствах антикризового фінансового управління стало об'єктом активного вивчення науковцями та практиками.

Проблемам антикризового фінансового управління присвячені роботи таких учених, як І.О.Бланк [1], О.О.Терещенко [4,5], Л.О. Лігоненко [2], С.Я. Салила [3]. Їх аналіз вказує на те, що немає єдиної думки стосовно визначення сутності категорії «антикризове фінансове управління», і це стримує впровадження в практику дієвих заходів, щодо запобігання кризовим явищам.

Метою даної статті є визначення сутності поняття «антикризове фінансове управління» та уточнення змісту категорії. Для досягнення цієї мети було сформовано та вирішено задача – систематизація та узагальнення точок зору вчених, фахівців у формулюванні визначення поняття антикризового фінансового управління.

Грунтуючись на здобутках вітчизняної теорії можна виділити такі підходи до формулювання змісту сутності поняття антикризового фінансового управління. Перший підхід базується на тому, що антикризове фінансове управління спрямоване на своєчасне виявлення та попередження кризи на всіх підприємствах. Іншої точки зору дотримуються представники другого підходу, які вбачають антикризове фінансове управління тільки в проведенні фінансового оздоровлення збиткових підприємств – потенційних банкрутів, що є суттєво обмеженим. Тому, доцільно розглянути визначення антикризового фінансового управління, які дають представники першого підходу.

І.О.Бланк у своїй книзі «Управління фінансовою безпекою підприємства»[1] вбачає в антикризовому фінансовому управлінні систему принципів та методів розробки й реалізації спеціальних управлінських рішень, які направлені на попередження та подолання фінансових криз підприємства, а також мінімізацію їх негативних наслідків.

О.О. Терещенко у своїй книзі «Управління фінансовою санацією підприємств» [5] під антикризовим фінансовим управлінням розуміє процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з метою профілактики й нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання системи специфічних методів та прийомів управління фінансами.

У своїй монографії присвяченій антикризовому фінансовому управлінню[4] той же автор говорить, по-перше, – що це комплекс профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи тобто це системний аналіз сильних і слабких сторін підприємства, оцінка імовірності банкрутства, управління ризиками, упровадження системи попереджувальних заходів; по-друге, – що це система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства з кризи, у тому числі шляхом проведення санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання.

Л.О. Лігоненко у своїй книзі «Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій» [2] говорить про те, що антикризове фінансове управління є підсистемою антикризового управління в цілому, яке націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства.

С.Я. Салила у своїй книзі «Управління фінансовою санацією» [3] розглядає антикризове фінансове управління як процес управління проведення попередньої діагностики загрози банкрутства і задіявання механізмів фінансового оздоровлення підприємства, що забезпечують його вихід з кризи. Під фінансовим оздоровленням розуміється проведення фінансової санації та реструктуризації.

Крім того, більшість науковців по-різному трактують об'єкт антикризового фінансового управління. Виділяють різні точки зору погляду на об'єкт. По-перше, це виникнення та поглиблення кризи розвитку підприємства, її усунення та запобігання. По-друге – це сукупність усіх фінансово-економічних ризиків, активи, капітал, фінансові потоки та вартість підприємства, що перебуває у режимі антикризового фінансового управління.

Методологія наукових досліджень при визначенні сутності економічної категорії пропонує використання морфологічного аналізу – вирішення творчих задач багатоваріантному полі.

Для аналізу цих визначень сформуємо морфологічну таблицю, де відображено кожне визначення, розділене на компоненти, а компоненти на складові.

Таблиця 1. Морфологічний аналіз сутності «Антикризового фінансового управління»

Компо- нети	Складові	І.О.Бланк [1]	О.О. Терещенко[5]	О.О. Терещенко [4]	Л.О. Лігоненко [2]	С.Я. Салига [3]
Зміст	система принципів та методів розробки й реалізації спеціальних управлінських рішень	1	–	–	–	–
	процес управління	–	1	–	–	1
	комплекс профілактичних заходів	–	–	1	–	–
	система управління фінансами	–	–	1	–	–
	постійно організоване управління	–	–	–	1	–
Мета	профілактики й нейтралізації фінансової кризи	–	1	–	–	–
	мінімізація негативних наслідків фінансових криз	1	–	–	–	–
	забезпечення безперервної діяльності підприємства	–	1	–	–	–
	попередження фінансової кризи	1	–	1	–	–
	виведення підприємства з кризи та її подолання	1	–	1	1	1
	відновлення життєздатності окремого підприємства	–	–	–	1	–
	недопущення виникнення ситуації банкрутства	–	–	–	1	–
Шляхи досягнення	використання системи специфічних методів та прийомів управління фінансами	–	1	–	–	–
	системний аналіз сильних і слабких сторін підприємства, оцінка імовірності банкрутства, управління ризиками (виявлення, оцінка та нейтралізація), запровадження системи попереджувальних заходів	–	–	1	–	–
	проведення санації, реструктуризації суб'єкта господарювання	–	–	1	–	1

- автор використовує у визначенні сутності поняття « Антикризове фінансове управління »
- автор не використовує у визначенні сутності поняття «Антикризове фінансове управління »

Узагальнюючи проведені дослідження, можна подати таке визначення поняття «антикризового фінансового управління»: це процес діагностики фінансової кризи на всіх стадіях розвитку підприємства, формування відповідних заходів спрямованих на попередження, нейтралізацію фінансових криз, шляхом використання специфічних методів і інструментів та мінімізацію їх негативних наслідків.

Елементи системи антикризового фінансового управління доцільно впроваджувати як на підприємствах, які є благополучними і функціонують успішно з метою профілактики та недопущення фінансової кризи, так і на тих, які опинилися в фінансовій кризі з метою їх фінансового оздоровлення.

Запропоноване визначення категорії антикризового фінансового управління потребує розробки спеціального механізму організації, а саме питань проведення діагностики стану розвитку підприємства, питань організації антикризових заходів, що є предметом подальшого дослідження.

Джерела та література

1. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-центр, 2004. – 784 с.
2. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: КНТЕУ, 2001.– 580 с.
3. Салига С.Я., Дацій О.І., Несторенко Н.В., Серебряков О.В. Управління фінансовою санацією підприємства. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 240 с.
4. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві. – К.: КНЕУ, 2006. – 268 с.
5. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.